

ГАЛИЧ

серія 2
ВИПУСК 3

З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ї

В'ячеслав КОРНІЄНКО

ЕПІГРАФІКА САКРАЛЬНИХ ПАМ'ЯТОК ГАЛИЧА (XII–XIX ст.)

Ліля-НВ
Івано-Франківськ
2018

Національна академія наук України
Інститут української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського
Центр медієвістичних студій
Національний заповідник «Давній Галич»

УДК 930.2:003.071]:27(477-86)»11/18"
ББК 63.2+86.372-505
К 67

В'ячеслав Корнієнко

Епіграфіка сакральних пам'яток Галича (XII–XIX ст.) / за ред. М. Волощука
– Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2018. – Серія 2. – Вип. 3. 528 с.

Монографія присвячена публікації інскульптів, графіті та дипінті XII–XIX ст., що збереглися на стінах культових споруд давнього Галича: Успенської церкви XVI ст. (с. Крилос), Василівської каплиці XVI–XVII ст. (с. Крилос), церкви Різдва Христового XIV ст. (м. Галич) і церкви Святого Пантелеймона XII ст. (с. Шевченкове). Епіграфічні пам'ятки публікуються з відповідними коментарями, детальним розбором текстів та визначенням хронології. До тексту додано таблиці ілюстрацій, а також потрібні покажчики, що дозволять легко віднайти матеріал на сторінках книжки.

Рецензенти:

доктор історичних наук **Олександр Борисович Головко**
доктор історичних наук **Георгій Володимирович Папакін**
кандидат історичних наук **Інна Леонідівна Калечиць**

*Затвердила до друку вчена рада Інституту української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України
(протокол № 10 від 08.12.2016)*

Книжка підготовлена до друку в рамках угоди про наукову співпрацю між Національним заповідником «Софія Київська» і Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника.

ISBN 978-966-668-437-3

© В. В. Корнієнко, 2018
© Інститут української археології та джерелознавства ім. Михайла Грушевського НАН України, 2018
© Національний заповідник «Давній Галич», 2018
© Видавництво «Лілея-НВ», 2018

КІЛЬКА СЛІВ ПРО ЕПІГРАФІКУ ТА ЇЇ ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Товариство «Галич» і *Центр медієвістичних студій*, що окремим структурним підрозділом діє при Державному вищому навчальному закладі «*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*» в Івано-Франківську, 2015 року ініціював колектив небайдужих людей до галицьких середньовічних старожитностей, створення яких передбачали максимальну популяризацію теми колись славної князівської столиці. Серед пріоритетних завдань – публікація вже відомих та введення до наукового обігу незнаних історичних джерел, в яких Галич постає у всій своїй непересічній індивідуальності. Дивно, однак, що за понад 150 років наукових студій колишнього літописного мегаполіса так і не знайшлося вченого, котрий зібрав би воедино унікальні пам'ятки епіграфіки XII–XIX ст. з досі вцілілих храмів міста. Адже численні графіті, інскульпти, дипінті, що раніше ставали предметом наукового вивчення радше на маргінесі, містять не лише важливу історичну інформацію, а й з методологічного погляду дозволяють конкретизувати хронологію (як це бачимо на прикладі хоча б дат спорудження Успенської церкви та каплиці Святого Василя XVI ст. у селі Крилосі) і окремі сторінки просопографії старого Галича (здається, чи не вперше із записів графіті церкви Святого Пантелеймона XII ст. ми довідуємося про побутування серед галицького населення чоловічого й жіночого імен Богдан і Уляна), засвічують поліконфесійність місцевих мешканців (з відомих – записи церковнослов'янською, латинською, польською, вірменською), їхнє походження, аспекти освіченості й рівень майстерності в нанесенні цих знаменних записів. Понад 30 зображень різних храмів, з якими кожен може ознайомитися на стінах, зокрема церкви Святого Пантелеймона XII ст., дозволяють не тільки уявити світ архітектурних уподобань наших предків, а й спробувати змоделювати зовнішній вигляд уже зруйнованих, не вцілілих дотепер церков краю.

Отже, без жодного докору сумління слід привітати сміливий намір опублікувати всі з наразі відомих епіграфічних пам'яток Галича XII–XIX ст., які втілив, щоправда, на третьому десятилітті літ української незалежності заступник генерального директора з наукової роботи Національного заповідника «*Софія Київська*», доктор історичних наук В'ячеслав Корнієнко. З методологічного погляду автор, здається, виконав усе від нього можливе, систематизував велетенську базу даних цього важливого історичного джерела, врахувавши доробок усіх своїх попередників із різних країн Європи (Вірменії, Польщі, Росії, України). Результат праці вченого — не тільки в публікації актуальної наукової монографії та введєнні в науковий обіг численних графіті. Йдеться про новий етап у житті самого Галича та вивченні його багатющої історичної спадщини, яка, здається, ще далеко не всі свої потаємні місця відкрила дослідникам. Йдеться про повернення до свого коріння місцевих жителів, чиї будні важко назвати щасливими й безтурботними. Йдеться про відродження історичної пам'яті так потрібної при становленні новітньої української нації XXI ст.

Залишивши, звісно, своїм наступникам поле для гарячих наукових дискусій навколо результатів власних студій, В. Корнієнко, втім, що слід визнати, частково «призакрив» проблематику. Гадаю, дальше відродження активного наукового вивчення Галича на сучасному етапі дозволить доповнити працю автора за наслідками глибших археологічних студій крипт каплиці Святого Василія та церкви Святого Пантелеймона, на стінах якого під шаром тиньку, як ми переконані, може приховуватися ще не один запис чи зображення з князівських часів та ранньомодерної доби. Потребує окремого вивчення лапідарій Успенського собору XII ст., згромаджений біля решток фундаментів храму, в музеях краю, фундаментах та стінах Галицького (Старостинського) замку XIV–XVII ст. і т. п. Нікому невідомо, що відкриють науковій спільноті та громадськості повномасштабні археологічні й історичні дослідження цієї пам'ятки середньовічного фортифікаційного мистецтва, яку досі, можна сказати, взагалі комплексно не вивчали.

Однак чи ґрунтовними будуть ці доповнення вже підготовленого дослідження у майбутньому — покаже час, кропітка щоденна праця, яку проведуть усі небайдужі фахівці з теми, підтримка регіональних та центральних органів влади тощо. Наразі ж маємо привітати автора з вагомим внеском у вітчизняну історичну науку, яка суттєво доповнює вже відомі знання з історії міста Галича XII–XIX ст.

Мирослав ВОЛОЩУК

ЗМІСТ

<i>Мирослав Волощук. Кілька слів про епіграфіку та її вітчизняні перспективи</i>	3
Передмова	5
Епіграфічні пам'ятки Крилоса	19
Епіграфічні пам'ятки церкви Різдва Христового	75
Епіграфічні пам'ятки церкви Святого Пантелеймона	83
Післямова	499
Ерilogue	503
Показчики	507
Поділ епіграфічних пам'яток за категоріями	509
Іменний вказівник	513
Показчик графіті	519

З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ї

В'ячеслав КОРНІЄНКО

ЕПІГРАФІКА
САКРАЛЬНИХ ПАМ'ЯТОК ГАЛИЧА
(XII–XIX ст.)

За редакції *Дмитра Гордієнка і Ярослава Довгана*
Верстка *Стефанії Шеремети*
Коректура *Лідії Левицької*

Підписано до друку 27.11.2017 р. Формат 70x100/32.
Гарнітура «TextBook».

Видавництво «Лілея-НВ»
А/С 250, вул. Незалежності, 18/2, м. Івано-Франківськ, 76018
e-mail: lileyanv@gmail.com
Свідоцтво ІФ №8 від 28.12.2000 р.